

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«وَكَايْنٍ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلٍ مَعَهُ رَيْثُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَبُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ مَا صَعَفُوا وَ مَا اشْتَكَاؤُوا وَ اللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ»
و چه بسیار پیامبرانی که همراه او توده‌های انبوه، کارزار کردند؛ و در برابر آنچه در راه خدا به ایشان رسید، سستی نوزیدند و ناتوان نشدند؛ و تسلیم [دشمن] نگردیدند، و خداوند، شکیبایان را دوست دارد.

[آل عمران/ ۱۴۶]

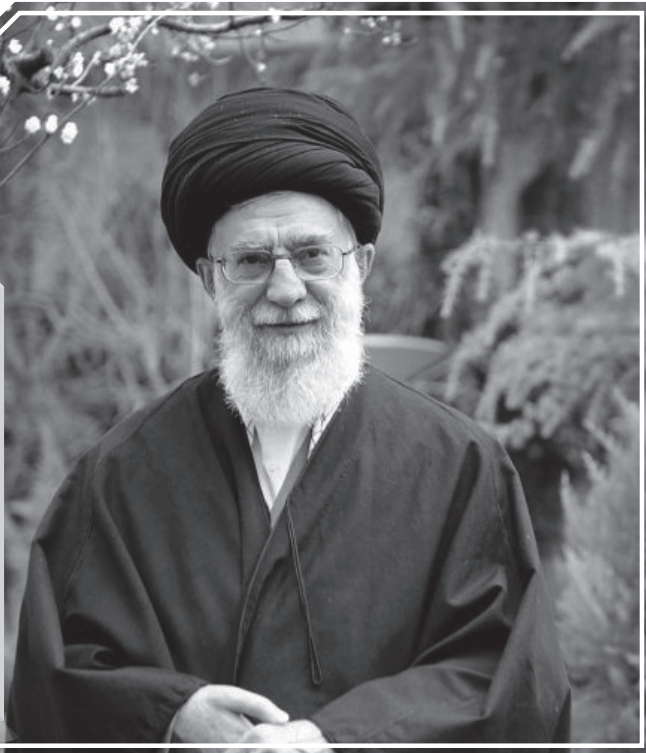
ما به نام اتحاد اسلام قیام کردیم و به این جمعیت مقدس منتسبیم؛ ولی باید دانست که طرفدار اسلامیم به معنای ساده‌ی آن (انما المومنون اخوه). یعنی می‌گوییم در این موقع که تشتت کلمه و اختلاف اسلامیان، مسلمانان را به دست دشمن عمومی، ذلیل و زبون کرده، نباید مسلمانان برادر کشی کنند و به نام شیعه و سنی و سایر عناوین مذهبی به جان هم افتاده و مجال استفاده را به دشمن عمومی بدهند.

روزنامه جنگل، س ۱، ش ۲۸، ص ۲

کلام مقام معظم رهبری مَدَّ ظِلَّهُ

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مدّ ظلّه العالی، در سخنرانی‌ها و دیدارهای متعددی به نقش، جایگاه والا و الگو بودن شخصیت شهید میرزا کوچک جنگلی اشاره داشته‌اند و پرداختن به ابعاد مختلف مجاهدت چنین شخصیت‌هایی را، تقویت هویت دینی و ملی دانسته‌اند. اشارات ایشان در موارد مختلف، همراه با تحلیل‌های دقیق و راهگشا در شناخت شخصیت و مرام سردار شهید جنگل است که به جهت ظرافت و اهمیت این نگاه، در ویژه‌نامه درج می‌گردد.

میرزا کوچک شجاع جنگلی، یک مسطوره

میرزا کوچک شجاع جنگلی، یک نمونه و یک مسطوره است. وقتی مرحوم میرزا کوچک جنگلی در این منطقه دلش با احساسات شجاعانه اسلامی بیدار شد، آن روز نغمه اتحاد اسلام در سرتاسر گیلان و در بین خواص این مرز و بوم پیچیده بود.^۱

معنویت و جوهر ذاتی مردم این منطقه

من همان روزها [ی اول انقلاب] وارد رشت شدم، برای این که در محافل دانشگاهی و میان جوانان سخنرانی کنم. فراموش نمی‌کنم، در میدان بزرگ شهر آن قدر پلاکارد و اعلامیه‌های بزرگ و پرده‌های عظیم از طرف گروهک‌ها زده شده بود که انسان متحیر می‌ماند! با مرحوم شهید دکتر عضدی به قبرستان شهر رفتیم تا بر مزار میرزا کوچک فاتحه‌ای بخوانیم.

آنجا هم عناصر گروهک‌ها خودشان را رساندند برای این که ما را تهدید کنند؛ برای اینکه میرزا کوچک خان را تحقیر کنند؛ برای اینکه حرکت عظیم اسلامی مردم ایران را یک حرکت مادی و جدای از انگیزه‌های معنوی بنمایانند، که البته موفق نشدند. در آن شرایط، انسان گمان نمی‌کرد که پنجه متجاوز آن بیگانه پرست‌ها از این شهر و از این استان کنده شود. اما دین و ایمان و عشق و معنویت و جوهر ذاتی مردم این منطقه، دست‌ها و انگشتان بیگانه را قطع کرد و اسلام و انگیزه‌های ایمانی و خواست برخاسته از دل و جان مردم مؤمن این استان را بر هوس‌های فاسد و مفسد بیگانگان غلبه داد.^۲

سه خصوصیت بارز شهید میرزا کوچک

این روزها مصادف با شهادت میرزا کوچک جنگلی هم هست که او هم همین خصوصیات [آگاهی، احساس مسئولیت و

۱. سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع عموم مردم، ورزشگاه شهید عضدی رشت، ۱۳۸۰/۲/۱۱.

۲. سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع عموم مردم، ورزشگاه شهید عضدی رشت، ۱۳۸۰/۲/۱۱.

میرزا، هویت و شخصیت جوان ایرانی

ما در دوران مبارزه خودمان، هر وقت نام میرزا کوچک خان را به یاد می‌آوردیم و شرح حال او را می‌خواندیم، نیرو می‌گرفتیم. او از همت و اراده و شخصیت و هویت خود خرج کرد؛ برای اینکه به یک نسل هویت و شخصیت و نیرو و اراده ببخشد. این بسیار ارزش دارد. امثال او تعدادی بودند که در غربت مبارزه کردند، در غربت هم مُردند؛ اما می‌بینید که امروز غریب نیستند. جریان تاریخ، جریان عجیبی است. نگذاشت و نخواهد گذاشت شیخ فضل‌اله‌ها و میرزا کوچک خان‌ها و خیابانی‌ها و امثال اینها، همچنان که غریب مُردند، غریب بمانند. دشمنان می‌خواهند این مفاخر را از دست جوان ایرانی بگیرند.^۴

انتقام جویی استبداد

مدت‌ها به این فکر می‌کردم که چرا این همه جوک‌های مستهجن درباره ترک‌ها، رشتی‌ها و خراسانی‌ها ساخته‌اند و منشأ اینها کجاست. وقتی به تاریخ مراجعه کردم، دیدم آذربایجان به رهبری شیخ محمد خیابانی، خراسان به رهبری کلنل تقی خان پسیان و رشت و گیلان به رهبری میرزا کوچک خان، علیه استبداد و استعمار، جانانه جنگیده و پوزه آنها را به خاک مالیده‌اند و آنها که در عرصه‌های سیاسی راه به جایی نبرده‌اند، در عرصه‌های فرهنگی و توسط ایادی داخلی خود، به تخریب مردمان شریف این نواحی پرداخته‌اند تا مردم را نسبت به آنان بدبین کنند. و متأسفانه هنوز هم از این حربه ناجوانمردانه، بهره می‌برند.^۵

نماد شجاعت و مجاهدت

نماد شجاعت و مجاهدت مردم گیلان، به حق، شهید بزرگوار، میرزا کوچک جنگلی است که برای اسلام، برای قرآن، برای اقامه‌ی دین و در مقابله‌ی با بیگانگان و متجاوزان، در دوران غربت قیام کرد و یاد او هرگز نباید فراموش شود.^۶

شجاعت] را داشت، منتها در نوع دیگری و جای دیگری عمل می‌کرد. شأن آن سردار بزرگ اسلامی ایران هم یک شأن بسیار والایی است. البته میرزا کوچک هم یک روحانی و طلبه بود و عالم بود. و من شنیدم از بعضی از کسانی که آشنایی داشتند، که مرحوم میرزا کوچک تحصیلات عالیّه فقه و اصولی هم داشته و نجف هم بوده. البته در شرح حالش که نوشته‌اند، این را مشاهده نکردم. و این مرد هم آمد لباس نظامی به تن کرد و با همان آگاهی و همان احساس مسئولیت و همان شجاعت، قبل از مرحوم مدرّس در یک برهه‌ی بحرانی دیگری از زمان، ایشان یک حرکت عظیمی را به راه انداخت و بعد هم به شهادت رسید.^۱

سازش ناپذیری میرزا کوچک

میرزا کوچک، مرد تنهایی بود که به دو قدرت بزرگ آن روز دنیا یعنی روس‌ها و انگلیسی‌ها. یک «نه»ی بزرگ گفت. نه با روس‌ها ساخت، نه با انگلیسی‌ها. اما در کنار او کسانی بودند که می‌خواستند با دستگاه حکومت آن روز. بعد هم با رضاخان که تازه می‌خواست سر کار بیاید. مبارزه کنند، اما به روس‌ها پناه می‌بردند؛ به باکو رفتند و بند و بست هایشان را کردند و به ایران برگشتند و سرسپرده آنها شدند. اما میرزا کوچک خان قبول نکرد و حاضر نشد سازش کند. او، هم با انگلیسی‌ها جنگید، هم با قزاق‌های روس جنگید، هم با لشکر رضاخانی. و قبل از رضاخان، آن کسانی که بودند. مبارزه کرد؛ با احسان‌اله خان و دیگران هم کنار نیامد.^۲

مشعلی در تاریخ

وقتی جوان گیلانی سر قبر میرزا کوچک خان می‌رود و می‌بیند این مرد تنها، این مرد با ایمان و با صفا، اگرچه در وسط جنگل‌های گیلان در مظلومیت مُرد، اما شخصیت خودش را در تاریخ ایران تثبیت کرد؛ مُرد، اما یک مشعل شد.^۳

۱. خطبه‌های نماز جمعه مقام معظم رهبری، ۱۳۶۷/۹/۱۱.

۲. سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع جوانان، مصلی امام خمینی رشت، ۱۳۸۰/۲/۱۲.

۳. سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع جوانان، مصلی امام خمینی رشت، ۱۳۸۰/۲/۱۲.

۴. سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع جوانان، مصلی امام خمینی رشت، ۱۳۸۰/۲/۱۲.

۵. ماهنامه شاهد یاران، «مصاحبه با حجت الاسلام سیدعباس رضوی»، ش ۱۳، آذرماه ۱۳۸۵.

۶. دیدار رهبر معظم انقلاب اسلامی با مردم گیلان، تهران، حسینیه امام خمینی، ۸ دی ۱۳۸۹.

رفتار دینی و حرکت صد در صد اسلامی و ایرانی

میرزا کوچک یک روحانی است، یک طلبه است، البته من شنیده بودم و برای ما سال‌ها پیش نقل شد که ایشان مرحوم میرزای شیرازی را درک کرده، لیکن خیلی باورکردنی نیست، این را هم مرحوم پدرم نقل می‌کرد از مرحوم آقا سید علی اکبر مرعشی

سعی بشود یک کار جامع و دارای نکته‌های اساسی زندگی او به وجود بیاید. انشاءالله چهره او بیشتر در بین مردم ما، جوان‌های ما، شناخته شود. ایشان یک واحد مینیاتوری از نظام اسلامی، جمهوری اسلامی را در رشت و همان محدوده خاص خودش، گیلان، به وجود آورده.

که شوهر خواهر پدر ما بود، یعنی باجناب مرحوم شیخ محمد خیابانی بود که او از بزرگان و علمایی بود که منزوی بود در تهران. او گفته بود که میرزا کوچک درس میرزا را درک کرده. به نظر نمی‌آید این خیلی قابل تأیید باشد؛ زیرا میرزا کوچک سنش در وقتی که میرزای شیرازی از دنیا رفته ۱۴ یا ۱۵ سال بیشتر نبود و بعید به نظر می‌رسد ایشان توانسته باشند مرحوم میرزای شیرازی را درک کنند، لیکن در اینکه طلبه بود شکی نیست.

در حوزه رشت هم بزرگوارانی در آن وقت بودند که می‌توانست از آنها استفاده کند، در این هیچ تردیدی نیست؛ بنابراین منشأ حرکت میرزا کوچک خان یک منشأ صد درصد دینی اعتقادی است، رفتار او هم یک رفتار دینی و اعتقادی است؛ یعنی انسان مشاهده می‌کند با اینکه در درون تشکیلات خودشان مخالفینی داشت و بعضی از اقشار گوناگون ممتاز هم با او مخالفت می‌کردند، مرحوم میرزا کوچک در برخورد با اینها کاملاً حدود شرعی را رعایت می‌کرده. کسانی بودند مثلاً مخالفت اعتقادی با ایشان داشتند [از] همراهان ایشان. آن افراطی‌ها می‌گفتند: آقا، اینها را بنزید سرکوب کنید، اما میرزا کوچک نمی‌گذاشته، جلوی اینها را می‌گرفته و مانع می‌شده از اینکه

این کار را بکنند. یعنی رفتار هم یک رفتار دینی است و حرکت، حرکت صد درصد اسلامی و ایرانی است.^۱

انگیزه دینی

اگر بخواهیم به تاریخ برگردیم، همه جا پای بینش دینی و سررشته‌داران امور دینی مردم را می‌بینیم. قیام میرزای شیرازی، مسئله مشروطیت، قیام مدرس، قیام میرزا کوچک خان و مسائل گوناگون دیگر، چه قبل از دوران پهلوی، چه در دوران پهلوی؛ همه جا، پای انگیزه دین و به طور مشخص تر، پای علمای اسلامی در میان و مشهود است.^۲

مینیاتوری از جمهوری اسلامی

البته کتاب درباره میرزا کوچک زیاد نوشته شده؛ خوشبختانه اخلاص این مرد موجب شده که برخلاف دیگر کسانی که در این صراط‌های مبارزات وارد شده اند اسمش سر زبان‌ها باشد. همه بشناسند او را در حالی که خیلی از اینها، کسانی را که من اشاره کردم مردم نمی‌شناسند و اصلاً بعضی‌ها اسمشان را نشنیده‌اند، لیکن ایشان در بین مردم شناخته شده است. کتاب درباره او نوشته شده. سعی بشود یک کار جامع و دارای نکته‌های اساسی زندگی او به وجود بیاید. انشاءالله چهره او بیشتر در بین مردم ما، جوان‌های ما، شناخته شود. ایشان یک واحد مینیاتوری از نظام اسلامی، جمهوری اسلامی را در رشت و همان محدوده خاص خودش، گیلان، به وجود آورده.^۳

قضیه جنگل یک قضیه ویژه

قضیه مرحوم میرزا کوچک جنگلی یک قضیه ویژه است؛ اگر چه در آن دوره خاص، یعنی در دوره فاصله بین مشروطیت و سرکار آمدن رضا خان، حوادث مختلفی در کشور به وجود آمده است و همزمان با نهضت جنگل، چند کار بزرگ دیگر در گوشه و کنار کشور مانند جریان شیخ محمد خیابانی در تبریز، یا کلنل محمد تقی خان پسیان در مشهد هم اتفاق افتاده؛ اینها تقریباً همه همزمان هستند؛ لیکن قضیه جنگل یک قضیه ویژه‌ای است، ما قضایای تبریز و حضور مرحوم شیخ محمد خیابانی را خوب می‌دانیم.

۱. پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به کنگره ملی میرزا کوچک خان جنگلی، ۱۳۹۱/۹/۱۱.

۲. حوزه و روحانیت، ج ۱، ص ۵۱.

۳. پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به کنگره ملی میرزا کوچک خان جنگلی، ۱۳۹۱/۹/۱۱.

میرزا کوچک در کلام مرحوم آیت الله العظمی بهجت فومنی رحمته الله علیه

حکومتی که شالوده‌اش را انگلیسی‌ها بریزند، پایدار نمی‌ماند

فقیه عالیقدر، مرحوم آیت الله العظمی حاج شیخ محمدتقی بهجت فومنی رحمته الله علیه که از استوانه‌های عالم تشیع بودند، در دو

مورد، داستانی به صورت مستند از ماجرای مواجهه میرزا کوچک با نماینده انگلیس و عدم پذیرش پیشنهاد حکومت بر ایران را نقل کرده‌اند که به دلیل اهمیت و نکات دقیق موجود در این بیانات، هر دو بیان ایشان که را نقل می‌کنیم. این بیانات، گواه روشنی

از دوران پیشی، تعصب در دین، استواری میرزا کوچک و نغلطیدن او در دامان بیگانان است. مرحوم آیت الله بهجت در تاریخ ۱۰ آذر ۱۳۸۴ ش مصادف با ۲۸ شوال ۱۴۲۶ ق فرمودند:

«برای آقای خمینی نقل کردم از شخصی که حضور داشته در جلسه‌ای که سفیر انگلیس، نزد میرزا کوچک خان بوده و می‌خواست [میرزا] با آنها همکاری کند تا او را به حکومت برسانند. [یعنی سفیر انگلیس از میرزا خواسته که با آنها (انگلیسی‌ها) همکاری کند تا آنها او را به حکومت برسانند.] میرزا می‌گوید: حکومتی که شالوده‌اش را شما بریزید، پایدار نمی‌ماند. آقای خمینی از این سخن میرزا، خوشش آمد.

سفیر انگلیس گفت: ما طمع ارضی در کشور شما نداریم؛ ولی طمع در منافع داریم. اگر قبول نکردی، دیگری را که رذل‌ترین مردم است، بر شما مسلط می‌کنیم. و ادامه داد: تا چند روز دیگر، من در کرمانشاه، و بعد، در بصره و بعد در هندوستان هستم. تا چهارده روز، وقت دارید پاسخ بدهید، تا کار را به دست شما بدهیم.

دیگری نقل کرد از فرمانداری که با میرزا ارتباط داشته، که بعد از این ماجرا، میرزا را می‌بیند. میرزا گریه می‌کند و می‌گوید: کدام شیر ناپاک خورده‌ای را برای حکومت ایران پیدا می‌کنند؟»

همچنین مرحوم آیت الله بهجت در نقلی دوباره در تاریخ ۱۷ آبان ۱۳۸۶ ش مصادف با ۲۶ شوال ۱۴۲۸ ق فرمودند:

«نماینده انگلیس به میرزا کوچک خان می‌گوید: دولت انگلیس، طمع ارضی در ایران ندارد؛ ولی منفعی دارد که نمی‌تواند چشم پوشی کند. اگر آماده‌ای منافع انگلیس را تأمین کنی، سلطنت کن. [ولی میرزا] قبول نکرد.

[آن نماینده] گفت: من می‌روم کجا و کجا و چهارده روز هم در کلکته هستم. فکر کن. اگر رأیت عوض شد، به من اطلاع بده. اگر قبول نکردی، انگلیس، دست بردار نیست. رذل‌ترین مردم را مسلط بر مردم ایران می‌کند.

میرزا پس از رفتن وی، [به شخصی که آن جا بود]، گفت: [تا] کدام شیر پاک نخورده‌ای را گیر بیاورند و این معاهده را با او انجام دهند.»^۲

منبع:

محمد محمدی ری شهری، ۱۳۸۹، زمزم عرفان یادنامه فقیه عارف حضرت آیت الله بهجت، سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، دوم.

هم در تاریخ نوشته شده و هم قضایای خصوصی و اطلاعات زیادی داریم؛ آن سبکه مردمی و نجابتی که در کار مرحوم میرزا کوچک خان جنگلی بود در هیچ‌کدام از دو سه کار دیگر که همزمان در آن دوره اتفاق افتاده در سراسر ایران نظیر ندارد.^۱

مقابله با تفکر غیر اسلامی و حفظ استقلال

آن زمان می‌دانید که غوغای نهضت مارکسیستی و تشکیل شوروی و هیاهویی که در دنیا در بین ملت‌ها راه افتاده بود و جاذبه‌ای که برای برخی ملت‌ها به وجود آورده بود، طبعاً یک عده‌ای را مجذوب خودش کرده بود و اطرافیان به ایشان خیانت کردند از این طریق. لیکن این مرد به خاطر پایبندی‌اش به اسلام، جذب تفکر مارکسیستی نشد و به طور صریح و قاطع آن نظریه را رد کرد، با آنکه جزو نزدیک‌ترین‌هایی که با او از اول همراه بودند گرایش پیدا کردند. البته آنها هم ناکام از دنیا رفتند و هیچ‌کدام آنها خیری از این زندگی ندیدند و از آن جریان بلشویکی هیچ خیر و تجاوز جوانمردانه‌ای مشاهده نکردند، لیکن ایشان مخالفت کرد. این [یک] جهت بود و هم با اجنبی مخالف بود؛ یعنی چون اینها سیاستی بود که از طرف اجانب بود با اینکه اینها مقابله‌شان با دستگاه‌های حاکم مثل انگلیس و قزاق و اینها بود، اما در عین حال به آن طرف هم جذب نشد. استقلال را حفظ کرد؛ یک نمونه خیلی برجسته‌ای است از میرزا کوچک خان؛ خداوند انشاء الله درجاتش را عالی کند.^۲

۱. پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به کنگره ملی میرزا کوچک جنگلی، ۱۳۹۱/۹/۱۱.
۲. پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به کنگره ملی میرزا کوچک خان جنگلی، ۱۳۹۱/۹/۱۱.

۱. محمد محمدی ری شهری، ۱۳۸۹، ص ۳۷۷ و ۳۷۸.

۲. محمد محمدی ری شهری، ۱۳۸۹، ص ۳۸۷.

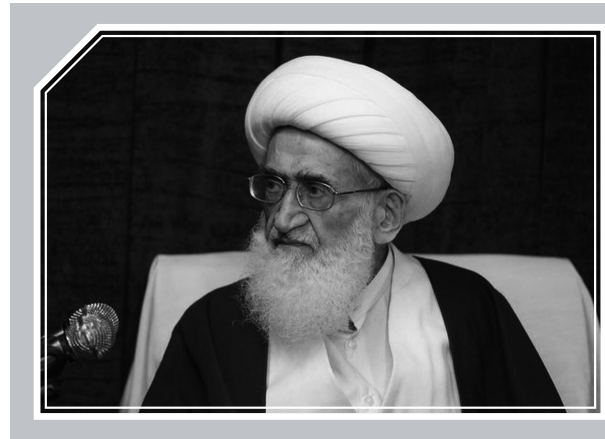

پیام بزرگان دین در سالروز شهادت روحانی مجاهد، میرزا کوچک جنگلی رحمته الله علیه

فضلای گیلانی حوزه علمیه قم برگزار شد، بر ابعاد بین‌المللی اثرگذاری میرزا کوچک و تبیین مقاومت اسلامی و نقش او در ایجاد جبهه مقاومت تاکید داشت. آیت الله رضوانی گیلانی دبیر کل مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام و عضو مجلس خبرگان رهبری، و همچنین معاون سازمان تبلیغات اسلامی کشور و چند تن از نمایندگان جنبش‌های مقاومت اسلامی در عرصه بین‌الملل خصوصاً یمن، لبنان، عراق، الجزایر، بحرین و نیجریه نیز سخنرانی کردند. همچنین پیام‌هایی از حضرات آیات حاج شیخ حسین نوری همدانی، حاج شیخ عبدالله خائفی گیلانی و حاج شیخ عباس محفوظی دامت برکاتهم قرائت شد که به دلیل اهمیت این پیام‌ها و ثبت آنها، در این ویژه‌نامه بازنشر می‌شوند.

در یکصد و پنجاه سال اخیر، در رأس همه حرکت‌ها و نهضت‌های مردمی اسلامی علیه استبداد، استعمار و استکبار، چهره یک روحانی مجاهد می‌درخشد. حرکت اسلامی نهضت جنگل به رهبری شهید میرزا کوچک جنگلی، یکی از این افتخارات است که در طول یک قرن اخیر، همواره مورد توجه قرار داشته است.

به مناسبت بزرگداشت این روحانی مجاهد و درایام یاد شهادت او در صبح روز پنجشنبه ۲۵ آذر ۱۴۰۰، نشست یک روزه «بازخوانی استکبار ستیزی روحانیت و مقاومت اسلامی در نهضت میرزا کوچک جنگلی» در شهر مقدس قم، جمکران، سالن همایش مجتمع دارالولایه برگزار گردید. این همایش که به همت ریاست سازمان تبلیغات اسلامی گیلان، و با کمک برخی دیگر از بزرگان و علمای استان و با حضور طلاب و

پیام حضرت آیت الله حاج آقا حسین نوری همدانی مدظله العالی

روحیه استبداد ستیزی میرزا کوچک، کم نظیر است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلَي سَيِّدِنَا وَ نَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ الْمُصْطَفَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ سَيِّمَا بَقِيَّةِ اللَّهِ فِي الْأَرْضِينَ.»

با سلام و تحیت به آن مجمع محترم که به عنوان بزرگداشت مجاهد نستوه مرحوم میرزا کوچک جنگلی در حال برگزاری است. یکی از وظائف مهم حوزه‌های علمیه شناختن مفاخر روحانیت، که برای برقراری حکومت اسلامی در طول تاریخ مجاهدت نموده‌اند و در این مسیر زحمات فراوانی را متحمل گشته‌اند. علماء همیشه در عرصه حاکمیت دین، با ابزارهای مختلفی به میدان آمده‌اند و در این راه از جان خود گذشتند؛ گاهی با قلم، در مواردی با بیان، زمانی هم قیام مسلحانه را تشخیص داده‌اند و مصداق بیان امام صادق علیه السلام: «عُلَمَاءُ شِيعَتِنَا مُرَابِطُونَ بِالثَّغْرِ الَّذِي يَلِي إِبْلِيسَ وَعَفَارِيَتَهُ يَمْنَعُونَهُمْ عَنِ الْخُرُوجِ عَلَى ضُعَفَاءِ شِيعَتِنَا وَعَنْ أَنْ يَتَسَلَطَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ وَ شِيعَتُهُ التَّوَاصِبُ أَلَا فَمَنْ انْتَصَبَ لِدَلِكِ مِنْ شِيعَتِنَا كَانَ أَفْضَلَ مِمَّنْ جَاهَدَ الرُّومَ وَالْخَزَرَ أَلْفَ أَلْفٍ مَرَّةً لِأَنَّهُ يَدْفَعُ عَنْ أَدْيَانِ مُجْتَبَيْنَا وَ ذَلِكَ يَدْفَعُ عَنْ أُنْبِدَانِهِمْ» بودند.

این علماء بزرگ ما بودند که بعد از پیامبر خاتم حضرت رسول اکرم محمد بن عبدالله ﷺ و ائمه معصومین علیهم السلام هدایت مردم را برعهده گرفتند و همچون ستاره درخشانی ظهور کردند

و نقش خود را که پیامبر اکرم ﷺ برای آنها ترسیم نمود عملی ساختند: «إِنَّ مَثَلُ الْعُلَمَاءِ فِي الْأَرْضِ كَمَثَلِ التُّجُومِ فِي السَّمَاءِ يُهْتَدَى بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، فَإِذَا ظَلِمَتْ أَوْشَكَ أَنْ تَضِلَّ الْهُدَاةُ»^۲

و باید توجه داشت این علماء بودند که عرصه تعلیم و تربیت را با جهاد و شهادت توأمان کردند و در مقابل جباران و مستکبران موضع گیری صحیح و اسلامی داشته‌اند و مانند مشعلی راه زندگی انسان‌ها را روشن نمودند و این موضوع در طول تاریخ، اساسی‌ترین کار علماء راستین بوده است.

در یکصد و پنجاه سال اخیر حضور روحانیت در رأس قیام علیه استبداد و استعمار و استکبار بیشتر بوده تا جایی که هر نهضت و قیام اسلامی صورت می‌گیرد، در رأس آن یک روحانی شجاع قرار دارد.

مرحوم میرزا کوچک خود در یک خانواده روحانی و متدین متولد می‌شود و تحصیلات دینی را در مدرسه علمیه جامع رشت آغاز می‌کند و تحت اشراف مرحوم آیت الله [سید عبدالوهاب صالح] ضیابری که ایشان از شاگردان مرحوم آیت الله العظمی آخوند خراسانی بود قرار می‌گیرد، و در واقع علاوه بر بهره‌مندی علمی، شخصیت انقلابی و سیاسی میرزا نیز تحت تأثیر این استاد خود بوده است، به حدی که در نوجوانی در مدرسه علمیه محل تحصیل، طلاب جوان را با مسائل سیاسی آشنا می‌کند و آمادگی برای قیام را اعلام می‌دارد. میرزا سپس به قزوین که در آن زمان حوزه پر رونقی بود می‌رود و سپس در مدرسه محمودیه تهران ادامه تحصیل داد و مراحل علمی خود را طی می‌کند. بعضی نام او را در زمره شاگردان میرزای شیرازی ذکر کرده‌اند، اما مدرک درستی در دسترس نیست؛ اما آنچه مهم است، ایشان مراحل حوزوی را طی نمود.

در یکصد و پنجاه سال اخیر معمولاً قیام‌ها در رأس یک روحانی بوده است. و قیام میرزا نیز یک حرکت تاریخی در نهضت روحانیت است که برای انقلابیون بعد از آن به عنوان یک مشعل بوده که از آن می‌توان به عنوان یک الگوی ارزنده نام برد. شخصیتی که حرکتش مبتنی بر اسلام بود و تا حد امکان می‌خواست قیام خود را بر این اساس انجام دهد. روحیه استبداد ستیزی میرزای کوچک کم نظیر است و در

۱. بحار الأنوار، ج ۲، ص ۵.

۲. بحار الأنوار، ج ۲، ص ۲۵.

پیام حضرت آیت الله حاج شیخ عبدالله خانفی مدظله العالی

شهید میرزا کوچک، قدس الله سره الشریف، ستاره‌ای بود
که در جهان اسلام درخشید

بسم الله الرحمن الرحيم والصلاة والسلام على محمد وآله الطاهرين. «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ»^۳

آیه شریفه با محتوای عالی جهادی با اصول کلی و مصالح وجودی، با رسالت در بردارنده براهین عقلیه پیام‌آور دین جهانی اصیل، قیّم، خالص، ابدی، متوجه به سوی غایات حقّه و اغراض صحیحه، منسوب به مبداً اعلی و نور مطلق واجب الوجود، «ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ»^۴ الا الله دین الخالص است [و] نازل بر عقول فعال و قابل تجلی نور الهی، «وَلِكُلِّ وَجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا»^۵ با نور وصول به ذات حق تعالی درخشید. دین زمینه ساز معرفت نفس، معرفت الله، معرفت رسالت و آخرت و ولایت، ارتقاء و رشد انسان‌ها است، دین قرین عشق غریزی، برهان عقلی حقیقی و شهود کشفی است.

اکنون سخن از جهاد است؛ جهاد همراه با ایمان به خدای متعال، رسالت و ولایت و آخرت، با ایمان به وحدانیت ذات واجب الوجود، به وحدانیت صفات و افعال حق تعالی، لا شریک له لافی ذاته، و لافی صفاته، و لافی افعاله، با ایمان به اینکه عالم هستی مستقل بالذات نیست، در وجودش بی نیاز

شرایطی که یا باید متکی به انگلستان باشد و یا به روسیه و شوروی؛ ولی او دست رد به هر دو می‌زند و با هر دو مقابله می‌کند. در جریان مشروطه و فتح تهران نقش آفرینی دارد؛ اما بعد از انحراف فاتحان، به رشت برمی‌گردد و مدتی نیز تبعید و یا تحت نظر واقع می‌شود که به واسطه یکی از علماء همان منطقه، مشکلات تا حدودی رفع می‌شود؛ اما بعد از جریان شیخ فضل‌الله نوری حرکت میرزا کوچک جلوه بیشتری دارد.

از جریان مشروطه تا آمدن رضاخان حرکت‌ها و قیام‌هایی اتفاق افتاد و شخصیت‌هایی وارد میدان شدند، از جمله شیخ محمد خیابانی در تبریز، یا محمدتقی خان پسیان در مشهد؛ اما موضوع جنگل ویژه بود. از جهت مردمی بودنش و قیام مسلحانه کردن و در نهایت تشکیل یک حکومت در یک محدوده خاص. بر این اساس، موضوع نهضت جنگل یک موضوع ویژه و شخصیت خود میرزا کوچک نیز دارای اهمیت و جای کارکردن دارد که لازم است فضلاء محترم در این امر تحقیق و پژوهش داشته باشند و در این ایام که هفته پژوهش است^۱ بر پژوهشگران و محققان و اصحاب قلم لازم است که جریانات تاریخی مبارزه با استکبار و استعمار، خصوصاً در حوزه روحانیت ورود پیدا کنند و آثاری برای اطلاع مردم جمع‌آوری کنند.

امروز نیز با اوضاعی که در جهان؛ خصوصاً در جهان اسلام و حوادثی که در یمن، بحرین، لبنان، عراق، افغانستان، سوریه و دیگر کشورهای اسلامی می‌بینیم و فتنه انگیزی استکبار و غرب در آنجا به مسلمانان لطمه وارد می‌کند، افکار و حرکت میرزا کوچک الگویی مناسب در استکبار ستیزی و دفاع از اسلام برای گروه‌های مقاومت می‌باشد.

در پایان لازم می‌دانم از همه عزیزانی که در برگزاری این جلسه محترم تلاش نمودند، خصوصاً مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام و دبیر کل محترم آن آیت‌الله آقای رمضان و سازمان تبلیغات اسلامی که الحمدلله از شخصیت‌های موفق می‌باشند، تشکر نمایم و توفیق همگان را از خداوند متعال خواستارم.

حسین نوری همدانی^۱

۱۴۰۰/۹/۲۳

۱. روز اجرای این همایش، مصادف با روز پژوهش در تقویم رسمی بوده است که مراکز علمی، هفته منتهی به آن را به عنوان هفته پژوهش می‌شناسند.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مرجع عالیقدر حضرت آیت‌الله العظمی نوری همدانی، <https://noorihamedani.ir/post/view?id=9947>

۳. سوره بقره، آیه ۱۱۱.

۴. سوره روم، آیه ۳۰.

۵. سوره بقره، آیه ۱۴۸.

پیام حضرت آیت الله حاج شیخ عباس محفوظی مدظله العالی

میرزا کوچک، مشعل فروزان مقابله با استعمار و استثمار

بسم الله الرحمن الرحيم

در تاریخچه مبارزات اسلامی مردم ایران، قیام میرزا کوچک خان جنگلی از جمله نهضت‌هایی است که بسیار شاخص و تاثیرگذار است. نهضت جنگل یکی از پر افتخارترین حرکت‌هایی بود که در تاریخ معاصر ایران برای مقابله با مسند نشینان مستبد حکومت مرکزی و مبارزه با مستکبران خارجی، با اندیشه اسلامی و ضد استعماری شکل گرفت. شیخ یونس معروف به میرزا کوچک، طلبه درس خوانده و فهیم و خوش نامی که آینده درخشانی در امور حوزوی و روحانیت داشت، رهبر این نهضت جنگلی بود. مردی که دلش چون دریا و فکرش بسی بلند بود. نهضت جنگل نیز مانند انقلاب مشروطیت، قصه پرغصه‌ای در دل و جان و ذهن ایران و ایرانی گردید؛ اما خاطره رشادت و دلاورمردی، آزادگی و میهن دوستی میرزا کوچک، در همیشه تاریخ خواهد ماند. میرزا کوچک جنگلی به عنوان یک روحانی مجاهد و اسلام‌خواه می‌تواند الگویی برای جهان اسلام باشد و تفکر او باید در جامعه امروز ما جاری و ساری باشد؛ چون قیام او عدالت جویی و دفع ستمگری و بیگانه ستیزی بود.

در اینجا ذکر خاطره‌ای از آیت الله العظمی بهجت رحمته الله علیه را برای شاهد عرضم اشاره می‌کنم. ایشان فرمودند: «نماینده دولت انگلیس به میرزا کوچک خان می‌گوید: دولت انگلیسی طمع ارضی در ایران ندارد ولی منافی دارد که نمی‌تواند چشم‌پوشی کند، اگر آماده‌ای منافع انگلیس را تأمین کنی سلطنت کن.

ادامه در صفحه بعد....

از نور فیض باری تعالی نیست، نه در حفظش و نه در بقائش؛ با ایمان به اینکه بگوید:

مَتَى غِبْتُ؟

کی رفته‌ای ز دل که تمنا کنم تو را

کی بوده‌ای نهفته که پیدا کنم تو را

رجالی جهادی، فانی در ذات حق تعالی، خود را مغلوب در لطف و نور و فیض بی‌نهایت حق تعالی می‌بیند. در انحاء مشاهدات تجلیات فیض حق تعالی را مشاهده می‌کنند. دارای معارف عقلیه، روح‌شان را جهادشان بالا برد «إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ»

شهید میرزا کوچک، قدس الله سره الشریف، ستاره‌ای بود در جهان اسلام درخشید، روحانی شهیدی بود سرگشته بر روی جمال حق تعالی و نور مطلق و فیض بی‌نهایت او.

دل و جان‌ش را حب دیدار و لقاء حق تعالی فرا گرفته بود. او لحظه‌ای در برابر ظلم و ستمگران آرام نبود. او بالاخره خود را به حق تعالی فروخت. با ارتش سرخ جنگید و بالاخره آن را از پا در آورد و خود نیز به عهدی که با خدای خود داشت وفا نمود. «مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ»^۱ و در راه تجلی بخشیدن به نور مطلق، شهید شد و به لقاء الله پیوست.

رضوان الله علیه و علی اصحابه الذین جاهدوا فی الله حق جهاده و لهم الجنة.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

اللهم ارزقنا حلاوة الشهادة فی سبیلک.

عبدالله خانی

۱۴۰۰/۹/۱۷

۱. سوره فاطر، آیه ۱۰.

۲. سوره احزاب، آیه ۲۳.

شهید میرزا کوچک خان، نهضت جنگل و مغالطات شبه تاریخی

در پاسخ به شبهه رابطه میرزا کوچک با کمونیست‌ها

دکتر مظفر نامداری

برای فهم عمیق و دقیق قیام میرزا کوچک و نهضت جنگل، مانند مطالعه هر جریان و جنبش اجتماعی و سیاسی، باید مواظب دام‌های مغالطاتی که اغلب متون شبه تاریخی از طریق دام‌گستری این مغالطات، مخاطب خود را شکار می‌کنند، باشیم. از جمله این مغالطات؛ مغالطه مفهوم‌پریشی، مغالطه زمان‌پریشی، مغالطه مکان‌پریشی، مغالطه قالب‌پریشی، مغالطه متن‌پریشی و سایر مغالطاتی است که خواننده متون تاریخی را از درک دقیق و عمیق تاریخ دور می‌کند. در این یادداشت تلاش می‌کنیم کاربرد یکی از این مغالطات را که دشمنان نهضت جنگل و دشمنان شخص میرزا کوچک، در نوشته‌های خود تکرار می‌کنند را به شکل اجمالی در تاریخ‌نگاری نشان دهیم. بی‌تردید برای هر بند از این یادداشت می‌توان از مستندات به جا مانده از نهضت جنگل و تاریخ ایران دلایل آشکاری ارائه داد که در جای خود باید به تفصیل به آنها پرداخت.

نهضت جنگل و مغالطه مفهوم‌پریشی

در مغالطه مفهوم‌پریشی، پژوهشگر با تصویری که امروز از مفاهیم دارد، سراغ تاریخ می‌رود و بار معنایی امروز مفاهیم را به دوران مورد بررسی تحمیل می‌کند؛ در حالی که می‌دانیم مفاهیم، تحت تاثیر زمان و عملکرد انسان‌ها و جغرافیای مختلف انسانی با فرهنگ‌های متفاوت، ممکن است معنای اولیه خود را از دست دهند و یا تغییراتی در آنها بوجود آید که معنای امروز آن با دیروز مغایر باشد. اغلب مفاهیم تاریخی و اجتماعی چنین شرایطی دارند و گرفتار بار معنایی متفاوت در فرآیند تحولات تاریخی و فرهنگی می‌باشند. به عنوان مثال می‌توان به مفهوم استعمار اشاره کرد. ریشه استعمار در ادبیات قرآنی به معنای عمران و آبادانی است و نه تنها واژه منفوری نیست، بلکه خداوند متعال سفارشات موكدی به عمران و آبادانی دارد. تمام دولت‌هایی که امروزه دولت‌های استعمارگر نامیده می‌شوند،

... ادامه از صفحه قبل

ولی میرزا قبول نکرد. نماینده انگلیس گفت من می‌روم و ۱۴ روز در کلکته هند هستم، فکر کن اگر رأیت عوض شد به من اطلاع بده، اگر قبول نکردی انگلیس دست بردار نیست و رذل‌ترین مردم را مسلط بر مردم ایران می‌کند. میرزا پس از رفتن وی می‌گوید: «کدام شیر پاک نخورده‌ای را اگر بیاورند و این معاهده را با او انجام دهند، که منظور ایشان رضا خان است و بعدها این معامله را با رضاخان انجام دادند.»

آزادگی، سلحشوری، مجاهدت، غیرت دینی و مردم‌داری، در طول زندگی سراسر مجاهدت سردار شهید جنگل او را به عنوان یک مشعل فروزان مقابله با استعمار و استثمار مطرح کرده است.

ضمن تشکر از دست‌اندرکاران برگزاری «نشست بازخوانی استکبار ستیزی روحانیت و مقاومت اسلامی در نهضت میرزا کوچک جنگلی» در قم، یاد رشادت‌های سردار جنگل و سلحشوران نهضتش را گرامی می‌دارم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

قم المقدسه

عباس محفوظی

۲۴ آذر ۱۴۰۰

۱. دکتری علوم سیاسی و عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.